

25.9.2013

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

LAUSUNTO TYTTÖJEN HPV-ROKOTUSLUVASTA

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on pyytänyt 26.8.2013 lausuntoa koskien tyttöjen HPV-rokotusluvan antamista ja dokumentointia. THL toivoo asiasta kansallista keskustelua ja ETENEn ohjeistusta. Pyynnön mukaan siitä, kuka viime kädessä antaa tytön HPV-rokotusluvan ei ole vielä päätöstä. HPV-rokotus on kuitenkin jo otettu osaksi kansallista rokotusohjelmaa 11-12-vuotiaille tytöille. Ohjelman kahden ensimmäisen vuoden aikana rokotetta tarjotaan myös 13-15-vuotiaille tytöille. THL:n mukaan rokotteet saapuvat Suomeen lokakuun 2013 lopussa ja kouluterveydenhuollossa toteutettava rokottaminen alkaa marraskuussa.

THL on kertonut lähettävänsä lokakuussa sekä tytöille että heidän huoltajilleen kirjeen mahdollisuudesta ottaa HPV rokote. Kirjeessä kehoitetaan keskustelemaan asiasta perheissä. Siinä myös ohjataan ottamaan selvää HPV-viruksesta, kohdunkaulan syövästä ja HPV-rokotteesta tätä tarkoitusta varten luoduilta verkkosivuilta (www.tyttöjenjuttu.fi), jotka aukeavat lokakuun alussa sekä puhumaan kouluterveydenhoitajan kanssa. Kirjeet lähetetään väestörekisteriin ilmoitettujen tyttöjen/huoltajien äidinkielen mukaan suomen, ruotsin, englannin, venäjän, viron, somalin tai arabian kielisinä.

THL:n lausuntopyynnön liitteenä toimitetun taustaselvityksen mukaan ohjelmaan otettujen rokotteiden tarve on tarkoin harkittu yksilön ja väestön terveyden näkökulmasta. On tärkeää, että rokotuspäätös syntyy tietoon pohjaten. Rokotteiden kiistattomista eduista huolimatta niihin voi liittyä pysyviä, joskin hyvin harvinaisia haittoja yksilötasolla.

Rokotuslupa on sidoksissa tytön kehitystasoon, jota kouluterveydenhoitaja arvioi ja kykyyn ymmärtää, mistä HPV-rokottamisessa on kyse. Tytön oma päätös rokottamisesta on ensisijainen, mikäli hän on kykenevä ymmärtämään asian. Taustaselvityksessään THL esittää, että jos tyttö ei kykene vielä ymmärtämään asiaa, huoltajien vastuu rokotuspäätöksen tekijänä korostuu ja yhden huoltajan antama suullinen tai kirjallinen rokotuslupa riittää. THL esittää myös, että jos huoltajat haluavat kieltää lapsensa rokottamisen, molemmilta huoltajilta tarvitaan kirjallinen rokotuskielto.

Apulaisoikeusasiamies antoi 14.8.2009 ratkaisun (2983/4/07) liittyen kanteluun HPV-rokotetutkimukseen osallistuvien alaikäisten vanhemmilta tarvittavista luvista. Ratkaisun mukaan lapsenhuoltolaissa lähdetään siitä, että lapsen tulevaisuuden kannalta tärkeistä asioista päättävät molemmat vanhemmat yhdessä. Rutiiniluonteisissa toimenpiteissä terveydenhuollossa on yhden huoltajan suostumuksen katsottu riittävän. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan HPV-rokotteen vaikutuksista käytiin tuolloin kansainvälisesti kriittistä keskustelua. HPV-rokote on kuitenkin tämän jälkeen sisällytetty kansallisiin rokotusohjelmiin useissa Euroopan maissa. Neuvottelukunnan arvioinnin lähtökohtana on, että rokoteohjelmiin otettujen rokotteiden vaikutukset on asianmukaisesti selvitetty ennen kuin ohjelma on päätetty käynnistää.

THL:n ehdotuksen mukaan kansallisen rokotusohjelman rokotteiden ottaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Tätä periaatetta ETENE tukee. Rokotusohjelmien hyväksyttävyyden säilyminen korkealla tasolla perustuu luotettavuuteen, avoimuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että alaikäisen henkilön mielipide HPV-rokotukseen selvitetään hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden. Neuvottelukunta korostaa myös sitä, että ketään ei tule rokottaa ilman asianmukaisia tietoja tarjottavasta rokotteesta.

ETENE toteaa, että HPV-rokotuksen ottaminen osaksi kansallista rokotusohjelmaa on perusteltu ja hyvää tarkoittava. Päätös rokotusluvan antamisesta riippuu tytön kehitysasteesta, joka yleisellä tasolla seuraa ikää, mutta jossa on yksilöllisesti huomattavaa vaihtelua. Nuoremmissa ikäryhmissä on syytä kuulla huoltajan/huoltajien kanta asiaan, mutta myös tytön mielipide tulee huomioida. Suotavaa olisi, että tyttö ja hänen huoltajansa pystyisivät muodostamaan yhteisen näkemyksen asiasta. Vanhempien tyttöjen kohdalla vapaaehtoisuuden periaate korostuu, koska he ovat ikänsä puolesta kykenevämpiä ymmärtämään rokotteen merkityksen.

Rokotuksen kansanterveydellinen teho riippuu sen kattavuudesta. Rokotuksesta kieltäydyttäessä olisi hyvä, että tytön ja huoltajan kanssa keskustellaan kieltäytymisen taustoista, koska päätöksen tulisi perustua huolelliseen harkintaan. Osa perheistä voi silti tarvita enemmän aikaa rokotuspäätöksen tekemiseen. Tähän tulee antaa mahdollisuus.

THL:n lausuntopyynnön mukaan koulujen terveydenhoitajien käytännöt rokotuslupien suhteen vaihtelevat Suomessa, eikä käytännön ohjeistusta kaikilta osin ole olemassa. Epäselvyyksien välttämiseksi tulisi noudattaa yhdenmukaista tapaa. Tällöin on punnittava luvan hankkimisen aiheuttamaa vaivaa suhteessa kaikkien osapuolten näkemysten tärkeyteen. Vapaaehtoisuuden varmistamiseksi ETENE suosittelee, että tässä vaiheessa, rokotusohjelman käynnistyessä HPV-rokotteen antamiseen pyritään hankkimaan sekä tytön että huoltajan/huoltajien kirjallinen kannanotto parhaiten käytännössä toteutettavalla tavalla.

11-12-vuotiaiden kohdalla päätös rokottamisesta on hyvä jättää ensisijaisesti huoltajan/huoltajien harkittavaksi ja päätettäväksi, mutta myös tyttöä on syytä kuulla asiassa. Rokotetta ei tule antaa, mikäli tyttö siitä kieltäytyy tai toinen huoltajista kieltää rokotteen antamisen.

13-15-vuotiaat tytöt ovat todennäköisesti jo kykenevämpiä itse arvioimaan rokotteen merkityksen omalle terveydelleen sekä tartuntavaaran ajankohtaisuuden. Tartunnan jälkeen rokote menettää merkityksensä. Myöhempien epäselvyyksien välttämiseksi tahto tulisi tällöinkin ilmaista kirjallisesti. Samalla on huolehdittava siitä, että huoltaja/huoltajat myös tässä tapauksessa tietävät rokotusohjelmasta ja että heillä on uuden rokotusohjelman käynnistyessä asianmukainen mahdollisuus ilmaista oma näkemys ennen rokotteen antamista. 13-15-vuotiaiden tyttöjenkin kehitystaso on erilainen. Mikäli huoltajien ja tytön näkemykset rokotteen antamisesta poikkeavat toisistaan on asiasta pyrittävä keskustelemaan huoltajan/huoltajien kanssa ottamalla kuitenkin samalla riittävästi huomioon tytön edellytykset itsenäiseen ratkaisuun ja muutenkin noudattamalla tarpeellista hienovaraisuutta.

Pyyntö neuvottelukunnalle tuli niin myöhään, ettei sillä ollut tilaisuutta muodostaa yhtenäistä näkemystä kaikista erilaisista käytännössä vastaan tulevista tilanteista.

Neuvottelukunnan puolesta

Puheenjohtaja

Markku Lehto

Pääsihteeri

Leila Jylhäkangas

Tiedoksi STM/sosiaali- ja terveysterveystoimisto
STM/peruspalveluministeri

